

УДК [82:314.15(477.82):070(430+73)"1945/2000"]

Сергій Козак,

головний редактор газети "Літературна Україна",
член правління Національної спілки письменників України

Волинська літературна еміграція на сторінках газети "Українські вісті" (1945—2000)

Висвітлюються публікації українських письменників-волинців на сторінках газети "Українські вісті" (Новий Ульм, Німеччина; Детройт, США; 1945—2000), ставиться питання про необхідність їх системного дослідження, підготовки довідника письменників української діаспори, популяризації їхніх творів.

Ключові слова: українська еміграція, журналістика, громадське життя, літературна спадщина письменників-волинців.

Серед письменників, які після Другої світової війни визначали український літературний процес поза Україною, вагомий внесок зробили літератори — вихідці з Волині¹, або ті, хто своєю біографією були тісно пов'язані з цим прадавнім українським краєм. Одначе об'єднувало їх не лише волинське походження та причетність до літератури, а здебільшого — спільна доля. Майже всі вони, про кого мова в цій статті, — ще й політичні емігранти². Відтак належали не просто до "літераторів поза Україною", а до літературного процесу "української еміграції", тобто "на вигнанні", "в блуканні". Ця триєдність — волинське походження, доля емігранта-вигнанця та причетність до літературного процесу в еміграції — й обумовила нашу увагу до відомостей про тих літераторів, які відповідають цій концепції, на сторінках еміграційних "Українських вістей".

Газета "Українські вісті" ("УВ"), яка є об'єктом нашого дослідження, виходила в світ упродовж 55 років (1945—2000), спочатку в Новому Ульмі (Німеччина); 1945—1978 рр., а згодом — у Детройті (США); 1978—2000 рр. Це видання "політики, економіки, громадського життя" відзначалося досить чулою увагою до теми літератури. Помітна участь у творенні "літературного обличчя" "УВ" належить літераторам, які мають волинське походження. Саме тема волинської літературної еміграції на сторінках "Українських вістей" і стала метою нашого дослідження.

Це тема всуціль нова в історії української літератури, а відтак і недосліджена. У напрямі її аналізу зроблено лише перші кроки. Насамперед треба сказати про низку статей науковців Надії Стащенко з Луцька (зокрема розвідка про волинські стежки Євгена Маланюка), Гаврила Чернихівського з Кременця (про Олександра Неприцького-Грановського, Оксану Лятуринську, Уласа Самчука). Та все ж це публікації, які стосуються окремих імен, що належать до волинської літеміграції, а не цілісне дослідження цієї теми. Мало того: усі дослідники творчості письменників волинсь-

кої еміграції дотепер оминали тему їхньої співпраці з газетою "Українські вісті". Таким чином, тема участі письменників-волинців у творенні літературного обличчя цього видання залишалася невивченою.

Новизну нашого дослідження підтверджує вже той факт, що, оглядаючи сторінки усіх 3398 номерів газети, які вийшли за її 55-річну історію, нам вдалося встановити, що тема волинської літературної еміграції на сторінках видання так чи інакше "присутня" у понад 600 публікаціях, які вдалося розшукати. Це матеріали різних жанрів і різного тематичного спрямування (публіцистичні статті, художні твори письменників з Волині, які опинилися в еміграції, згадки про цих письменників і їхні твори в оглядах літературних подій, участь літераторів у громадських заходах, рецензії та відгуки на нові твори письменників-волинців, доповіді на різних урочистих подіях в житті української еміграції тощо).

Волинська літературна еміграція на шпальтах цього видання — це щонайменше сорок постатей, за кожною з яких — не просто особлива доля, а трагізм відірваної від рідної землі особистості, яка знайшла свій єдиний спосіб через слово, самореалізацію в творчості наближатися до материзни, єднатися з отчою Волинню, з рідною Україною. Серед них — чимало першорядних письменників. Причому волинська літературна еміграція на сторінках "Українських вістей" яскраво представлена в усіх жанрах еміграційного літпроцесу другої половини 40-х років минулого століття: у прозі — це Улас Самчук, Юрій Косач, Галина Журба, у поезії — Олег Ольжич, Леонід Мосендз, Олекса Стефанович, Оксана Лятуринська, у драматургії — Ігор Костецький, Авенір Коломиєць, Юрій Косач, у літературній критиці — Василь Гришко, Степан Гаєвський, Іван Коровицький, у публіцистиці — Петро Волиняк, Василь Гришко, Микола Сивіцький, у перекладацтві — Леонід Мосендз, Борис Олександрів тощо. Серед них — і троє представників славного роду Косачів — дві сестри і племінник Лесі Українки. Як бачимо, уже тільки цей, далеко неповний, перелік імен potwierджує, що волинська земля може й повинна пишатися своїми літературними силами в еміграції.

На сторінках "Українських вістей" друкувалися такі письменники, які належать до визначеної нами теми (волинської літературної еміграції): *Петро Волиняк* (28.09.1907, село Гульськ, нині Новоград-Волинський район на Житомирщині — 29.12.1969, Торонто, Канада) — прозаїк, публіцист; *Віталій Волков* (5.07.1900, село Деражня, нині Новоград-Волинський район Житомирської області — 18.12.1973, Філадельфія, США) — прозаїк; *Степан Гаєвський* (єпископ *Сильвестр*) (9.01.1876, село Михиринці Базалійської волості

¹ Кажучи про Волинь, маємо на увазі історичні волинські та поліські землі, або так звану Велику Волинь і Волинське Поліся, на яких свого часу постала Волинська губернія. Нині — це сучасні Волинська, Рівненська та частини Житомирської, Хмельницької і Тернопільської областей [1].

² Умотивованим, на думку упорядника, є включення до цього довідника й імен А. Нивинського та Г. Соколенка: по-перше, обидва — 1945 року — відійшли у вічність вже поза Україною, тобто на шляху до фактичної еміграції, а, по-друге, за своїми поглядами і "почерком долі" вони й так, безперечно, духовно належали до покоління емігрантів.

Волинської губернії, нині Теофіпільський район Хмельницької області — 9.09.1975, Мельбурн, Австралія) — літературознавець, православний архієпископ; *Юрій Горліс-Горський* (14.01.1898, Полтава, за інш. версією — село Демидівка на Полтавщині — 27.09.1946, Авгсбург, Німеччина) — прозаїк; *Антоніна Горохович* (3.03.1913, село Великі Межирічі, нині Корецького району Рівненської області — 3.04.1997, Канада) — літературознавець; *Василь Гришко* (15.01.1914, Дубно, Рівненщина — 12.10.2008, Голлівуд, США) — прозаїк, публіцист, літературознавець; *Михайло Данилюк* (1 жовтня 1919, Кременець нині Тернопільщина — 2 березня 1981, Міннесота, США) — публіцист; *Харитон Довгалюк* (15.10.1918, село Криволука, нині Ізяславського району Хмельницької області) — прозаїк; *Галина Журба* (справж. — Галина Домбровська; у заміжжі — Нивинська; 29. 12. 1888, хутір Олександрія, pobl. села Соболівки, нині Теплицького району Вінницької області — 9.04.1979, Філадельфія, США) — прозаїк, поетеса; *Неофіт Кибалюк* (21.01.1884, село Івниця, нині Андрушівського району на Житомирщині — 9.07.1948, Авгсбург, Німеччина) — публіцист; *Авенір Коломиць* (19.11. 1905, Городець, нині Володимирецького району на Рівненщині — 21.07.1946, Зальцбург, Австрія) — поет, драматург, прозаїк, літературний критик, театральний режисер; *Іван Коровицький* (4.06.1907, село Михальє біля Володимира-Волинського (за ін. версією — Володимир-Волинський) — 8.06.1991, Бавнд Брук, США) — літературний критик, публіцист; *Ізидора (Дора) Косач-Борисова* (9.03.1888, Колодяжне Ковельського повіту — 12.04.1980, Піскаатавей, штат Нью-Джерсі, США) — наймолодша сестра Лесі Українки, автор низки цінних спогадів: "Із минулого і пережитого", "Про Людмилу Старицьку-Черняхівську", "Михайло Васильович Кривинюк", "Микола Віталійович Лисенко в родинному та дружньому оточенні", "Леся Українка в оточенні близьких — родини і друзів", "Зелений Гай", "Колодяжне (до біографії Лесі Українки)", "Про похорон Лесі Українки" тощо; *Ольга Косач-Кривинюк* (26.05.1877, Новоград-Волинський — 11.11.1945, Авгсбург, ФРН) — перекладач, сестра Лесі Українки; *Юрій Косач* (5(18)12. 1909, Київ — 11.01.1990, Пассеїк, штат Нью-Джерсі, США) — поет, прозаїк, драматург; *Ігор Костецький* (справж. Ігор Мерзляков; 14.05.1913, Київ — 14.06.1983, село Швайкгейм, pobl. Штутгарт, Німеччина) — перекладач, прозаїк; *Оксана Лятуринська* (1.02.1902, біля Вишнівця Кременецького району на Тернопільщині — 13.06.1970, Мінеаполіс, США) — поетеса, художниця, скульпторка; *Володимир Міяковський* (18.07.1888, Ковель — 22.03.1972, Нью-Йорк) — літературознавець, історик, архівіст; *Олійн Мовчан* (19.02.1913, село Зороків, нині Чуднівський район на Житомирщині — 6.01.2002, Македонія, штат Огайо, США) — прозаїк, публіцист; *Леонід Мосендз* (20.09.1897, Могилів-Подільський — 13.10.1948, Швейцарія) — поет, прозаїк, перекладач; *Леонід Мостович* (Березне, Рівненщина) — публіцист, меценат українського книговидання; *Антон Нивинський* (3.08.1890, село Тинне біля Рівного — 3.12.1945, Скаржиськ, Польща) — прозаїк, публіцист; *Олександр Неприцький-Грановський* (спр. Грановський Олександр. 4.11.1887, село Великі Бережці, нині Кременецький район Терноп. області — 4.11.1976, С. Поул, США) — поет; *Іван Огієнко (Митрополит Іларіон)* (15.01.1882, Брусилів, Житомирська область — 29.03.1972, Вінніпег, Канада) — відомий церковний діяч, історик літератури; *Федір Одрач* (спр. прізв. Шоломицький; 13.03.1912, село Місятичі Пінського повіту, нині Брестська область Білорусі — 7.10.1964, Торонто, Канада) — прозаїк; *Олег Ольжич* (спр. прізв. Олег Кандиба) (8.07.1907, Житомир — 9.06.1944, Саксенгавзен, Німеччина), поет, син Олександра Олесья; *Борис Олександрів* (21.07.1921, Ружин на Житомирщині — 21.12.1979, Торонто, Канада) — поет, перекладач; *Наталія Пазуняк* (нар. 24.02.1922, Київ) — літературознавець, мовознавець; *Богдан Певний* (4.06.1931, Луцьк — 7.09.2002, Нью-Йорк) — прозаїк, публіцист, літературний критик, мистецтвознавець; *Михайло*

Подворняк (4.12.1908, село Хотовиця, Тернопільщина — 27.05.1994, Вінніпег, Канада) — поет, прозаїк, перекладач; *Степан Радіон* (24.07.1912, село Сильне, нині Ківерцівського району Волинської області — 14.07.2007, Австралія) — прозаїк, публіцист, бібліограф; *Улас Самчук* (20.02.1905, село Дермань, нині Здолбунівський район на Рівненщині — 9.07.1987, Торонто, Канада) — прозаїк, публіцист; *Олексій Сацюк* (18.10.1909, село Головчиці, нині Млинівського району Рівненської області — 3.04.1961, Чикаго, США) — прозаїк; *Микола Сивіцький* (20.09.1917, хутір Заболоття біля села Підлужжя на Дубенщині — 13.01.2004, Варшава) — публіцист, літературознавець; *Герась Соколенко* (справж. — Шмегельський Герасим Іванович; 3.03. 1920, село Михля, нині Ізяславського району Хмельницької області — 20.02.1945, Борау, Німеччина) — поет; *Аріядна Стебельська* (1919, Гнівань, Вінниччина) — літературний критик, поетеса; *Олекса Стефанович* (5(18).10.1899, село Милятин, нині Острозького району на Рівненщині — 4.01.1970, Баффало, США) — поет; *Іван Хміль* — (спр. прізв. Бойтік; 21.02.(5.03) 1897, село Хабовичі Кобринського повіту, нині Брестська область Білорусі — 27.01.1974, Чикаго, США) — поет; *Олег Штуль* (1.07.1917, село Лопатичі Овруцького повіту на Житомирщині — 4.11.1977, Торонто, Канада) — публіцист, літературний критик; *Юрій Шумовський* (1908, село Мирогоща, Дубенський район Рівненської області — 22.01.2004, Саванна, штат Джорджія, США) — археолог, науковець, публіцист; *Данило Шумук* (30 січня 1914, село Боремщина Любомльського району на Волині — 21 травня 2004, м. Красноармійськ Донецької області) — прозаїк, автор мемуарів; *Степан Ярмуць* (25.05.1925, Лідихів, нині Кременецького району на Тернопільщині) — публіцист, історик церкви і церковний діяч.

3-поміж них — письменники кількох генерацій (найстарший — Степан Гаєвський, він же — архієпископ Сильвестр — 1876 року народження, вийшов в еміграцію 67-річним, наймолодша — Жєня Васильківська, 1930 року народження, опинилася на чужині разом з батьками-емігрантами чотирнадцятилітньою); походили вони з різних частин Волині — Східної та Західної, одні жили "під Росією", інші — "під Польщею", відтак і освіту одні здобували в університетах Заходу, інші — в університетах Сходу; хтось із них (як, наприклад, Улас Самчук, Галина Журба чи Юрій Горліс-Горський) вийшов в еміграцію вже відомим літератором, а для когось (скажімо, для Віталія Волкова, Степана Ярмуся, Аріядни Шум) входження в літературу відбувалося вже на чужині. Та, незважаючи на ці та інші біографічні відмінності, переважна більшість досліджуваних нами постатей уперше реально зустрілися у повоєнній Німеччині та Австрії — там і тоді, де і коли було засновано газету "Українські вісті" (Німеччина, 1945 рік). Точніше — у таборах для переміщених осіб, так званих ДіПі. Ще точніше — в МУРі³ — об'єднанні українських письменників, яке, до речі, очолив так само волинянин, відомий вже у той час прозаїк Улас Самчук, а якщо й не в МУРі, то згодом — вже за океаном — у заснованому на мурівській традиції "Слові"⁴. До речі, "УВ" приділяють багато уваги діяльності Мистецького українського руху, а відтак і участі в ньому письменників, чії долі пов'язані з Волиню (статті про роль письменника і значення рідного слова на чужині Уласа Самчука, Ігоря Костецького, Юрія Косача).

Проаналізувавши низку публікацій газети, можна зробити висновок, що історично склалося так, що рідний край волиняки залишали в різний час і в різний спосіб. Одні, як

³ МУР — Мистецький український рух — об'єднання українських письменників в еміграції, засноване наприкінці вересня 1945 р. у Фюрті, Німеччина.

⁴ "Слово" — об'єднання українських письменників в еміграції, засноване 1954 року в США.

Улас Самчук, втекли з польського війська, аби опинитися в Німеччині й навчатися у тамтешньому університеті; інші вийшли в еміграцію безпосередньо з Волині вже у вирі Другої світової війни; решта потрапили до повоєнної Німеччини, пройшовши випробування "першою чужиною" у Варшаві, Подєбрадах, Кракові та інших містах Центральної Європи. До тих, для кого перебування в таборах ДіПі було вже не першою, а "другою еміграцією", належали зокрема такі відомі письменники-волиняни, як Олекса Стефанович, Оксана Лятуринська, Улас Самчук, Олег Штуль, а також Леонід Мосендз, який у дитинстві подовгу бував на Волині. Всі вони жили не просто в Празі, а в атмосфері мельниківської Праги, а відтак саме вони, "пражани", кому національна ідея була особливо близькою, лицарями якої вони й стали, згодом мали відчутний вплив на формування поглядів усєї політичної еміграції.

Треба визнати, що, на жаль, скарбниця слова волинської еміграції вивчена недостатньо. За винятком хіба що Уласа Самчука [2, 3, 4] та ще кількох постатей [5], чії твори були перевидані в Україні впродовж останнього десятиліття, більшість з імен, які ми зустрічаємо на сторінках газети, залишаються невідомими навіть серед земляків-волинян, не говорячи вже про загальноукраїнський вимір. Можна сказати, що це одна з перших спроб цілісного збирання відомостей про життєвий та літературний шлях письменників-емігрантів за принципом їхнього походження з одного краю, у цьому випадку — з Волині.

Сотні творів цих авторів, видані доволі таки давно, до того ж невеликими накладками в різних куточках світу, в Україні й досі невідомі, а рукописи — не видані, а значить і непрочитані. Недослідженими залишаються й різні аспекти життя та творчості цих письменників. Хто сьогодні, прирізом, відає про внесок письменників з Волині, скажімо, у розвиток еміграційної періодики, зокрема про те, що Улас Самчук редагував "Літературний зошит" (Новий Ульм), Ігор Костецький — журнал "Хорс", Авенір Коломиєць — журнал "Керма" (Зальцбург), а Петро Волиняк — універсальний журнал "Нові дні" (Торонто) тощо (про ці видання часто йдеться на сторінках газети "Українські вісті"). А хіба не вартий уваги історик літератури чи просто пошуковця-краєзнавця факт, що саме Володимир Міяковський, який народився у Ковелі, одразу після Другої світової війни, перебуваючи в Німеччині, розпочав збирання українського архіву, з якого розрослася збірка закордонної УВАН⁵ — одного з найбільших сьогодні українських архівних осередків поза Україною.

Це потребує ґрунтового дослідження, об'єктом якого має стати й мемуарна спадщина волиняків-емігрантів⁶, а також публікації про них, що з'явилися уже у період незалежної України, тоді ж широкий загал українських читачів мав змогу ознайомитися з їхніми творами [7, 8]. Згадані нами відомості про сорок постатей ще не вичерпують теми волинської літературної еміграції. Якщо дбати про її повноту,

⁵ 1945 р., коли з ініціативи українських вчених-емігрантів, що внаслідок подій Другої світової війни опинилися на Заході, була заснована в Авгсбурзі Українська Вільна Академія Наук (УВАН). 10 жовтня того самого року при УВАН за зразком Музею визвольної боротьби України в Празі було засновано Музей-архів та бібліотеку, біля джерел яких стояли такі відомі діячі, як Володимир Міяковський (перший директор), Дмитро Дорошенко, Аркадій Животко, Л. Бачинський, Михайло Марковський, Іван Коровицький. Нині Музей-архів УВАН (Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.) знаходиться у Нью-Йорку.

⁶ Приміром, у довіднику "Літературна Рівненщина" йдеться лише про сім із щонайменше двох десятків імен письменників-емігрантів, які поріднені з цим погоринським краєм [10].

то, напевне, треба говорити й про тих, хто не був літератором, так би мовити, "за покликанням", але, спізнавши гіркий присмак чужини, пройшовши "дорогами світу", написав одну-єдину "книгу свого буття". Йдеться про спогади волиняків-емігрантів, які, на моє переконання, так само варто розглядати в контексті визначеної нами теми. Тим більше, що прикладів такої мемуарної літератури представників Волині на чужині на сторінках газети "Українські вісті" чимало. Згадаймо хоча б "Сповідь сина спалених батьків" відомого в Англії підприємця Мусія Штуня (родом з Миркова на Горохівщині), яка мала неабиякий успіх і була визнана еміграційною пресою однією з кращих у своєму жанрі в українській діаспорі в 1990-х роках. Як тут не назвати ще одну постать — Григорія Жулинського, який під час Другої світової війни опинився поза Україною, втратив зв'язок зі своєю сім'єю, пройшов страшними дорогами полону, концтабору Освенцім і заокеанської чужини, чії спогади (у співтворстві із сином — академіком Миколою Жулинським) з'явилися вже другим виданням [9].

Обрана нами тема якоюсь мірою має заповнити не лише прогалину, яка утворилася в радянські часи, коли імена і твори письменників-емігрантів взагалі не можна було навіть згадувати, а й підсумувати те мовчання щодо письменників-емігрантів, яким, певною мірою, на жаль, був позначений і період незалежності України. Дослідження має заповнити "білі плями" і в царині літературного краєзнавства. З урахуванням відомостей, що їх ми знаходимо в публікаціях газети, мало б відбутися оновлення "літературної карти" принаймні п'яти областей України. Волинська літературна еміграція, як можемо зробити висновок з досліджуваних нами статей, представлена зокрема такими містами й містечками, як Дубно (Василь Гришко, Неофіт Кибалюк, Аверін Коломиєць), Млинів (Олексій Сацюк), Костопіль (Леонід Мосендз), Дермань (Улас Самчук), Володимир-Волинський (Іван Коровицький), Новоград-Волинський (Ольга Косач-Кривинюк, Віталій Волков, Петро Волиняк), Кременець (Оксана Лятуринська, Улас Самчук, Олександр Неприцький-Грановський), Острог (Іван Огієнко, Оксана Лятуринська, Олекса Стефанович, Антін Павлюк), Ковель (Ізидора Косач-Борисова, Юрій Косач, Володимир Міяковський, Васильківська, Федір Одрач), Корець (Віталій Волков, Тоня Горюхович), Рівне (Віталій Волков, Галина Журба, Наталя Пазуляк), Здолбунів (Галина Журба, Антін Нивинський), Луцьк (Леонід Мосендз, Богдан Певний, Степан Радіон), Житомир (Олекса Стефанович, Степан Гаєвський, Неофіт Кибалюк), Дубровиця (Аверін Коломиєць), Ізяслав (Герась Соколенко, Харитон Довгалюк), Рівне (Юрій Горліс-Горський, Улас Самчук, Неофіт Кибалюк, Віталій Волков), Почаїв (Степан Гаєвський), Гоща (Віталій Волков) та багатьма іншими населеними пунктами волинської землі, з якими пов'язані своїми життєписами письменники-емігранти.

Водночас це і розширення, а, по суті, створення нової цілісної мапи українських літературних центрів за кордоном — тих міст, з якими пов'язані життя і творчість письменників-волиняків [10], а це — Зальцбург (Аверін Коломиєць, Олександр Сацюк, Петро Волиняк, Борис Олександрів), Авгсбург (Неофіт Кибалюк, Юрій Горліс-Горський), Вінніпег (Степан Ярмусь, Михайло Подворняк), Париж (Олег Штуль), Прага (Олег Ольжич, Олекса Стефанович, Улас Самчук), Братислава (Леонід Мосендз), Варшава (Улас Самчук, Аверін Коломиєць, Микола Сивіцький), Мюнхен (Улас Самчук), Ганновер (Ігор Костецький), Новий Ульм (Улас Самчук, Юрій Горліс-Горський), Торонто (Петро Волиняк, Улас Самчук, Федір Одрач, Борис Олександрів), Нью-Йорк (Іван Коровицький, Володимир Міяковський), Чикаго (Олексій

Сацюк, Іван Хміль), Філадельфія (Віталій Волков, Іван Коровицький), Лондон (Федір Одрач, Степан Ярмусь), Регенсбург (Геор Костецький) тощо.

Дуже помітний внесок у збагачення храму Слова, що його звели письменники волинської землі, які перебували на еміграції, зробили й члени товариства "Волинь"⁷ та Інституту Дослідів Волині [11], чия плідна праця сприяла збереженню і розповсюдженню спадщини волиняків, зокрема літературної. Тут варто пригадати таких подвижників у цій справі, як Ілля Онуфрійчук, Сергій Радчук, Степан Ярмусь, Юрій Мулик-Луцик, Максим Бойко та багато інших. Прикметно й те, що більшість еміграційних видань здійснено за рахунок самих же, по всіх світах розсіяних, волиняків. Переконали, що до обраної нами теми (волинської літературної еміграції) найбезпосередніше відношення мають і ті, хто своїми пожертвами, а відтак і своєю важкою працею уможливив видання багатьох творів, які побачили світ як за кордоном, так — в останні роки — і в самій Україні. Цих подвижників багато, їхні імена ми знаходимо на сторінках газети у списках жертводавців на різні добродійні цілі, зокрема на видання книг. Насамперед тут треба згадати визначних українських меценатів Наталю Даниленко та доктора Леоніда Мостовича — обоє своїми родоводами пов'язані з волинською землею, нині живуть у США. Завдяки їм скарбничка літературної волиніани, загалом української стала багатшою і ціліснішою.

Всіх їх — і авторів, і видавців, і меценатів "еміграційної волиніани" — об'єднує те, що вони не тільки не розгубили, а й, примноживши, зберегли любов до свого рідного краю, до України. "Чим довше перебуваю на еміграції, тим сильнішою стає любов до батьківщини, якою для мене є Україна" [12] — признавався у передньому слові до свого "Буревія" письменник-волиняк Харитон Довгалюк з американського штату Нью-Йорк. Щоправда, не всі з них, про кого мова в цій праці, дочкалися незалежності України, яка була стимулом і мрією їхнього життя, але всі вони свій літературний талант поклали на вівтар її здобуття. Вони залишили помітний літературний спадок, а в ньому — і той образ України, рідного волинського краю, з яким у своїй душі ніколи не розставалися.

Прикметно, що саме в "Українських вістях" (особливо в його новоульський період) друкувалися твори і статті Уласа Самчука, Ігоря Костецького, Віталія Волкова, Юрія Горліса-Горського, Олексія Стефановича, Оксани Лятурицької, Степана Гаєвського, Петра Волиняка, Федора Одрача та інших письменників-волиняків на теми відродження незалежності України. Окрім детройтського архіву "Українських вістей", автором опрацьовано сотні публікацій "УВ", у яких друкувалися художні чи публіцистичні твори літераторів з Волині або ж статті про їхнє життя та творчість.

Тема волинської еміграції так чи інакше знаходить своє висвітлення й на сторінках таких видань як "Українська трибуна" (Торонто), "Українська літературна газета" (Мюнхен), "Свобода" (Нью-Джерсі), журнали "Нові дні" (Торонто), "Сучасність" (Мюнхен), "Літаври" (Інсбрук), "Арка" (Торонто), "Звено" (Ляндек), "Літопис Волині" (Вінніпег) тощо. Та усе ж таки найповніше представлена на сторінках "УВ". І насамперед тому, що ця газета виходила у світ найдовше з усіх тих видань, які були започатковані одразу після Другої світової війни.

⁷ Товариство "Волинь" засноване 1949 р., а ІДВ — 1951 р. у Вінніпезі, Канада. Друкованим органом ІДВ став науково-популярний збірник "Літопис Волині", перше число якого побачило світ 1953 року, а останнє — 1999-го [11]

Окрім статей "УВ", на тему, яка нас цікавить уточнено й нагромаджено різних фактографічних даних за темою сприяло й листування та особисті зустрічі автора з письменниками української еміграції, зокрема Григорієм Костоком, Юрієм Шевельовим, Петром Одарченком, Василем Гришком, Миколою Сивіцьким, Наталею Пазуняк, дружиною письменника Івана Багряного пані Галиною (яка, до речі, родом з волинського Здолбунова). Свою вдячність за допомогу в пошуках тих чи інших цінних еміграційних матеріалів під час праці над цією темою хочу висловити членові управи фундації ім. І. Багряного відомому публіцистові Олексієві Коновалу (Чикаго, США), дружинам письменників Юрія Горліса-Горського — Галині Гришко (США), Бориса Олександрів — Світлані Кузьменко (Канада), Віталія Волкова — Анастасії Онуферко (США), дочці Володимира Міяковського — Оксані Радиш, синові Авеніра Коломийця — священникові Жданові Коломийцю (Австралія), які допомогли уточнити ті чи інші факти з життя письменників на теренах України, зокрема під час моїх відвідин місць, пов'язаних з біографіями письменників-волиняків.

З викладеного можна зробити висновок, що аналіз публікацій літераторів з Волині (і публікацій про них) на сторінках газети "УВ" дають змогу зібрати відомості про письменників української еміграції — вихідців з теренів Великої Волині або тих, хто тісно пов'язаний з цим краєм (нині це — Волинська, Рівненська, частини Житомирської, Тернопільської та Хмельницької областей). За кожним з цих імен — особлива доля непересічної особистості, яка, перебуваючи в умовах еміграції, знайшла можливість через слово та творчість наблизитися до материзни, єднатися з отчою Волиню, з рідною Україною. На нашу думку, варто підготувати довідник письменників еміграції (діаспори), значну частину яких становлять письменники з Великої Волині. Видання стане в пригоді викладачам і студентам вишів, вчителям і учням шкіл, коледжів і гімназій, а також усім, хто цікавиться волинезнавством та історією української діаспори, її літературними надбаннями.

Один із найвідоміших синів волинського краю, активний автор "Українських вістей" Улас Самчук заповідав: "Ми вернемось у свою велику, вимучену, вистраждану землю предків. Не сьогодні, то завтра, не в цьому, то в іншому поколінні; вернемось, не тільки як жива матерія, а і як живий дух; вернемось, і то передовсім у продовженні, як творчість".

Вони вийшли з рідних і таких дорогих їм волинських домів, аби волею долі назавжди опинитися в гостях у чужині — австралійських Сідней та Мельбурні, канадських Торонто й Вінніпезі, американських Нью-Йорку та Філадельфії, аргентинському Буенос-Айресі, європейських Лондоні й Парижі... З рідним словом вони пройшли по всьому світу. Щоб зберегти це Слово, а в ньому — й Україну! Тема волинської літературної еміграції на сторінках газети "Українські вісті" — виразне підтвердження цьому.

Список використаної літератури

1. Цинкаловський О. Короткий передісторичний і історичний нарис Волині й Волинського Полісся / Олександр Цинкаловський // Стара Волинь і Волинське Полісся. — Вінніпег, 1984. — С. 31—50.
2. Самчук У. Марія. Куди тече та річка / Улас Самчук ; уклад А. Я. Бельдій. — К. : Наук. думка, 2003. — 416 с.
3. Жив'юк А. Між Сциллою політики і Харібдою творчості: громадсько-політичний портрет Уласа Самчука / Андрій Жив'юк. — Рівне : Ліста-М, 2004. — 184 с.
4. Самчук У. Юність Василя Шеремети / Улас Самчук. — Рівне : Волинські береги, 2005. — 326 с.

5. Самчук У. "Волинь" — моє вірую й ісповідаю... : біобібліогр. покажч. до 100-річчя від дня народж. Уласа Самчука / уклад. П. І. Демчук ; наук. ред. І. В. Мілясевич. — Рівне : Волинські обереги, 2005. — 67 с.
6. Черніхівський Г. І. Олександр Неприцький-Грановський: життя і творчість / Г. І. Черніхівський. — Тернопіль : Збруч, 1996. — 386 с.
7. Дем'янчук Г. С. Воскресли для життя: літературні силуети : [зб. літ.-критич. та літ.-краєзнав. нарисів про письменників] / Г. С. Дем'янчук. — Рівне : Оріана, 1996. — 119 с.
8. Оксана Лятуринська (1902—1970) : життєпи.-бібліогр. студія / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, Кременец. краєзнав. музей ; [уклад.: Г. І. Черніхівський і Н. Г. Сташенко] ; наук. ред. Н. Г. Сташенко. — Луцьк : Вежа, 2001. — С. 91
9. Жулинський Г. Л. То твій, сину, батько : Українська душа — на Голгофі ХХ століття / Г. Л. Жулинський, М. Г. Жулинський; монтаж свідчень, док. та комен. В. Дрозда. — К : Генеза, 2003. — 109 с.
10. "Літературна Рівненщина" / упоряд. Євген Шморгун. — Рівне : Азалия, 2003. — 100 с.
11. Літопис Волині. — 1999. — Ч. 19/20. — С. 7—12.
12. Довгалюк Х. [Від автора] // Буревій : [повість] / Харитон Довгалюк. — Буенос-Айрес, 1971.

Рассматриваются публикации украинских писателей-волян на страницах газеты "Українські вісті" (Новый Ульм, Германия; Детройт, США; 1945—2000), ставится вопрос о необходимости их системного исследования, подготовки справочника писателей украинской диаспоры, популяризации их произведений.

The publications of Ukrainian Writers (from Volyn) are illuminated on the pages of newspaper Ukrainian news (New Ulm, Germany; Detroit, USA; 1945—2000), a question is put about them system research, preparation of reference book of writers of the Ukrainian diaspora, popularization of their works.

Надійшла в редакцію 30 вересня 2011 року